leštenie - v *sochárstve* konečná povrchová úprava tvrdých *kameňov*, ktorá sa vykonáva na podlesk vytvorený brúsením; leští sa psťou, do ktorej je nasypaná *terra tripolitana*, alebo aj oloveným prachom; leštenie kameň dokonale vyhladzuje, zvyšuje tak jeho trvanlivosť, odolnosť a pôsobivosť; ručné leštenie býva nahrádzané strojovým, ktorým je možné dosiahnuť zrkadlový lesk; leštia sa aj drevené sochy, *morené* a voskované; drevo bohaté na vosk a *živicu* stačí iba leštiť (*buxus/zimosráz, týk*); hrubý povrch predpokladá matnejší lesk, hladký povrch znesie vyšší lesk; pozúsenie, *kalenie a ostrenie sochárskych nástrojov, patinovanie, patinovanie dreva, morenie, lapidovanie*; *terra tripolitana, tripl, kremelina*

leštiaca červeň - ***červeň leštiaca***

Leštiny - pozri *Slovensko*

http://sk.wikipedia.org/wiki/Le%C5%A1tiny

A. Zmeškalová: Leštiny (1850-1900)

M. A. Bazovský: Leštiny (1954)

M. Bazovský: Leštiny (1949)

M. Bazovský: Motív z Leštín

A. Bazovský: Leštiny (1949)

M. A. Bazovský: Leštínske humná (1950)

Artikulárny kostol v Leštinách (17.st.)

leták - od neskorej *antiky* rukopis rozširovaný opisom, od stredoveku zvyčajne jednolistová *tlač bloková* (pozri *anopistografická tlač*) reagujúca na dobové politické, hospodárske, kultúrne a iné udalosti (pozri *boží súd*); prevažne ľudová povaha; dnes zdroj informácií v oblasti histórie (predpovede, prírodné katastrofy, kométy, vojna, *mor*, vraždy, procesy s *čarodejnicami*, popravy apod.) a umenia (*drevorezy, drevoryty, medirytiny, litografie* ap.); tlačený leták rozvíjaný od 15.storočia, neskoršie prevážil text nad obrazovou zložkou; adresátmi letákov boli učenci, *humanisti*, patricijovia a

duchovní; počas *reformácie* a *protireformácie* sa stal leták súčasťou politického života ľudových vrstiev (ukazovaný a predčítaný; pozri *blázon* - Blakeka); v letákoch sa odrazili aj umelecké prúdy a často boli na vysokej umeleckej úrovni; stredoveké letáky bohato zdobené *kolorovaním* > rast počtu letákov (do 1525 v Nemecku asi 3000 tlačí, počas anglickej revolúcie 1640-61 15 000, Veľká franc. revolúcia 50 000); letáky tlačené v Rakúsku-Uhorsku v čase prechodných tlačových slobôd, v Nemecku počas meštianskej revolúcie 1848, letákovú podobu mal Komunistický manifest 1848; letáky väčšinou nezachované, hoci veľmi skoro objektom *zberateľstva* (W. Pirckheimer, nemecký historik a humanista 1470-1530); cenné zbierky v berlínskej Štátnej knižnici, londýnskom Britskom múzeu, viedenskej Albertine, zürišskej Ústrednej knižnici a ď.; pozri *karikatúra*, *obrázkový hárok*, *drevorez líniový*; *skupina Dielňa ľudovej grafiky*; *lubok*, *pamflet*, *paskvil*, *dialóg*, *plagát*, *prospekt*, *hanopis*; *expresionizmus*

http://www.uni-due.de/collcart/es/sem/s26/material-ps/bilder-klein.htm

Leers, Reinier (rytec), Rabus, Petrus: Erazmus Rotterdamský (reformačný leták, Notterdam, 1693)
Hans von Kulmbach: Potápajúca sa loď katolíckej cirkvi (drevoryt, Holzschnitt, 1508)

Autor neuvedený: Dominikán Johann Tetzel ako predajca prepúšťacieho listu (veľkoformátový leták, 1546)
Martin Luther: Kázeň proti úžere (titulná strana, 1519)

G. Messe Ml.: Reformačný leták so zameraním proti honosnosti katolíckych obradov (15.st.)

Léthé - v gréckej mytológii jedna zo štyroch riek *podsvetia*; duše zomrelých z nej pili, aby zabudli na pozemský život (Zamarovský: kto v podsvetí jedol, už nikdy sa nemohol vrátiť späť; pozri *Persefone*); pozri podsvetné rieky: *Styx, Acherón, Kokýtos; Tartaros, elysium*; *Pyriflegetón/Phlegeton*

Becker v súvislosti s heslom *cyprus*: biely cyprus rástol v *hádu* na brehu rieky zabudnutia Léthé

www v súvislosti s heslom *Tartaros*: boh Tartaros mal s bohyňou noci *Nyx* synov *Thanata* a *Hypna* a dcéru Léthé; prvý z nich bol bohom *smrti* a druhý bohom *spánku*; podľa niektorých autorov ich však Nyx zrodila sama zo seba bez otca; Léthé bola bohyňou rovnomennej podsvetnej „rieky zabudnutia“

G. Doré: Ponorenie do Léthe (Božská komédia, Purgatorium, 19.st.)

Lethière Guillaume - (✞1832);

G. Lethière: Smrť Catona Uticensis (1795)

letieť - pozri *Roman d'Alexandre, lietajúci koberec*

Kráľ Alexander nesený grifmi do neba (iluminovaný rukopis Royal 15 E.VI, f.20v, 1444-1445)

Alexander stúpa do neba (iluminácia z Roman d'Alexandre, rukopis MS. Bodl. 264 fol. 81r, 14.st.)

Qadim: Kai Kavus stúpa do neba (nepriehľadný akvarel, tuš, striebro a zlato na papieri, Kniha kráľov, Tabríz, Irán, 1525-1530)

letiskové umenie - ***aiport art***
Letná pagoda - ***Xumi pagoda***
Letnice - český termín pre *Turíce*
leto - Obuchová: v *čínskom kalendári* symbolizované *lotosom*

pozri *ročné obdobia; vek; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; Thallo; včela*

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=12
http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=19
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Wertinger_-_Summer_-_Google_Art_Project.jpg

F. Bassano II.: Leto (1570-1580)

P. Brueghel St.: Obdobie leta (16.st.)

J. P. Saenredam podľa H. Goltziusa: Leto (rytina zo série Štyri ročné obdobia, 16.-17.st.)

J. de Momper II.: Leto (17.st.)

J. Brueghel I. a H. van Balen I.: Leto (1616)

A. P. van de Venne: Leto (1614)

P. de Witte I: Alegória leta (17.st.)

W. Morris a J. H. Dearle (návrh): Leto (detail gobelínu Štyri ročné obdobia, 1890)

D. Milly: Ranné leto (1967)

M. A. Bazovský: Leto (1939-1946)

M. A. Bazovský: Zlatý deň (1939)

Ľ. Fulla: Letné ráno (1930)
M. Švabinský: Žne (1917)

A. P. Weisz-Kubínčan: Leto (1940-1950)

A. Smažil: Ohnivé leto (1982)

Ľ. Čordák: Leto (1904-1905)

A. Jasusch: Leto (1934-1940)

Létó/Latona - *v gréckej mytológii* dcéra *Titána Koita* a *Foibé*; *Diova* milenka, ktorému porodila deti *Artemis* a *Apolóna*; žiarlivá *Héra* zapríčinila, že nemohla nájsť miesto ku pôrodu: poslala za ňou hada *Pytóna*, aby ju stále prenasledoval; Létó našla útočisko až na ostrove Délu; Létó hrdinkou ďalších príbehov: za jej zneuctenie bol odsúdený do podsvetia obor *Tityos*; za jej urážku doplatila smrťou svojich detí *Niobé*; antických vyobrazení zachovaných veľmi málo, zvyčajne dlho zle identifikované *torzá*: východný štít *Partheónu*, *vázové maliarstvo*: Tityos unáša Létó z 520 pr.Kr.); (Švabinský)

Vidman: *Apolónova* matka *Létó* sa spája s lýkijským obecným menom *Lada* označujúce ženu; je jasné, že táto matka bola až dodatočne pribájená do gréckej sféry

Apolón strieľajúci šípy na Títya, ktorý sa pokúsil znásilniť jeho matku Léto (attická červeno-figurová peliké; 450-440 pr.Kr., maliar Polygnótos)

D. Scultori (rytec) podľa G. Romana: Léto po narodení Apolóna a Diana na ostrove Délos (1570-1580)

L. Giordano: Latona mení lýkijských roľníkov na žaby (17.st.)

J. König: Latona mení lýkijských sedliakov na žaby (1610-1613)

M. van de Passe podľa A. Elsheimera: Latona a lýkijskí roľníci (1623)

H. Goudt podľa A. Elsheimera: Latona a lýkijskí roľníci (lept, 1623)

letohrádok - historická architektúra zámockého typu, umiestňovaná do prírodného prostredia *parku*, *záhrady*, obory; určená pre dočasný pobyt (lov, hudobná produkcia), bez možnosti nocľahu; stavba so stĺpovou *ochodzou*; pozri *belvedér, ermitáž/ eremitáž*, *zámok*, *záhradná architektúra*; pozri *Zeus* (letohrádok Hviezda v Prahe)

http://sk.wikipedia.org/wiki/Letohr%C3%A1dok

letokruhy - pozri *drevo*

S. Pekár: Život a krása dreva I.
I. Grossmann Sťahovanie dreva

letopisy - *anály*; záznamy priebežne popisujúci rok po roku bez hľadania historickej podmienenosti, súvislosti a historickej závažnosti popisovaných javov; protikladom letopisov boli v stredoveku historie (súčasné dejiny); letopisy základom budúceho hodnotiaceho dejepisu, vychádzajúceho z poznávania prírodných a spoločenských vývojových zákonitostí; v letopisoch zachované správy o umení, technologických postupoch a receptúrach, popisy umeleckých diel, ich spoločenskej funkcie, sociálne postavenie umelcov; stredovekí letopisci nielen písali ale aj vyzdobovali a *ilustrovali* alebo *iluminovali*; v 20.storočí letopisy ďalej existujú ale späté s laickým záujmom (*kroniky* umeleckých združení, denníky, sedliacke rodové kroniky ap.); pozri *dielo literárne*; *logografovia*

letopočet - pozri *rok nula; penáti* (Zamarovský)

letraset - písmená, číslice, symboly, ozdobné prvky na *fóliach*, z ktorých sú prenášané na inú podložku pretieraním; tlačia sa nimi kratšie texty; urýchľujú návrhársku prácu; porovnaj *frotáž*

letter - 1.*litera*

2.vyššia kvalita *tlače*, letter quality, *LQ*; pozri *draft*, *makulatúra*

lettera francese - taliansky názov pre *lettre de la fourme*

lettner - z lat. lectionarium – „čítací pult“; *lektorium*; deliaci *múr* medzi *chórom* (pre klerikov) a strednou *loďou* (pre laikov); bežný od 13.st.; má jeden alebo niekoľko priechodov a *tribúnu* so zábradlím prístupnú po schodoch, určenú pre spevákov; na tejto tribúne stojí *pult čítací* (tiež niekedy nazývaný lettner), ktorý dal celému objektu meno a odkiaľ sa čítajú *epištoly* a *evanjelium*; väčšina lettnerov po stredoveku odstránená, nakoľko bránili pohľadu na priebeh omše; porovnaj pravoslávny *ikonostas, pult čítací;* pozri *architektonické prvky*

https://en.wikipedia.org/wiki/Rood_screen
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lettner_Sankt_Pantaleon_Koeln.jpg
http://de.wikipedia.org/wiki/Lettner
http://sk.wikipedia.org/wiki/Letner

Geertgena tot Sint Jans: Sväté príbuzenstvo (lettner, 1495)

E. de Witte: Interiér starého kostola (1645-1665)

J. F. Lange podľa oceľorytiny Johannesa Poppe: Lettner katedrály v Münsteri (kresba, pol. 19.st.)

Eugène Viollet-le-Duc: Lettner chóru baziliky St. Denis v Paríži (štúdia, 19.st.)

lettre batarde - franc. - „krížené písmo"; typ *bastardného písma*; *písmo* spájajúce bežné písanie s *kaligrafiou*, t.j. *gotickú kurzívnu minuskulu* s kaligrafickou *majuskulou*, ktorá však bola písaná do štyroch liniek, t.j. mala aj veľkosť *minuskule*; vznik v 14.storočí, užívaná do 18.st., rozšírená najmä v Holandsku a Nemecku 15.st.; pozri *krížené písmo, české kancelárske písmo, fraktura; bastarda*

-v súvislosti s heslom *bastardné písma*: lettre bastarde používané na parížskej univerzite v 14.st.; tvarovo medzi textúrou a gotickou kurentou

lettre de la fourme/lettera francese - franc. lettre – „písmeno, znak"; francúzske *gotické písmo* typu *textury* (?), šírené z francúzskych *skriptórií*; pozri *písmeno*

Lettrich Martin - (*1951); významný predstaviteľ súčasného slovenského sochárstva; pozri *slovenskí sochári 20.st.*

http://www.lettrich.sk/komorna-tvorba-2/

Martin Lettrich: Anjel strážny

lettrizmus - z franc. lettre – „písmeno, znak“; výtvarné a literárne hnutie inšpirujúce sa tvarom jednotlivých *liter*; pôvodne obmedzený iba na poéziu, od 60.rokov (Baleka: od 50.rokov) 20.storočia medzistupeň medzi nefiguratívnym maliarstvom a znakovým zobrazovaním; obrazy, zložené z drobných rytmických škvŕn (tým má blízko k *tachizmu*, francúzskemu variantu *abstraktného expresionizmu*) pripomínajúcich písmená, vytvárajú akési magické písmové znaky informujúce o psychických stavoch; lettrizmus sa vzdáva racionálnych zložiek tvorivého procesu, náhodu považuje za prvok univerza; náhoda má skryté zákonitosti, v okamihu tvorby neznáme: váha farby, jej hustota, výška a uhol dopadu pri splývaní, maliarove duševné rozpoloženie určujúce dynamiku *rukopisu* > psychický stav je spojený so zákonitosťami objektívnej náhody a toto spojenie má čiastočne povahu tvorivého automatizmu; voľný na predmetnú skutočnosť málo alebo vôbec neviazaný tvar škvrny má fantazijnú povahu; smer v európskom umení podmienený aj existenciálnou úzkosťou 50.rokov, ktorá sa obracala k hlbinám ľudského vnútra; lettrizmus dobre spájaný s modernou básnickou imagináciou > využívaný s dobrými výsledkami v *knižnej ilustrácii*; iniciátorom bol H.Michaux; porovnaj *tag, optofonetika*; pozri *konkrétne umenie, abstraktné umenie; postmodernizmus*

Leu Hans Starší - (✞1507); švajčiarsky maliar žijúci a pracujúci v Zürichu

http://de.wikipedia.org/wiki/Hans_Leu_der_%C3%84ltere

H. Leu St.: Boj archanjela Michaela s Luciferom

Leu Thomas de - (✞1612); francúzsky rytec, vydavateľ a tlač predajca flámskeho pôvodu; bol synom predajcu tlače v Oudenaarde a začal svoju kariéru v Antverpách, kde pracoval pre Jeana Ditmara; bol ovplyvnený Wierixom; niekedy po roku 1576 odišiel do Paríža pracovať pre maliara a rytca Jean Rabela; počas náboženských vojen sa mu podarilo prejsť zo strany Katolíckej ligy na stranu Henricha IV. a dôsledku toho sa stal nesmierne bohatý; mal vysoko produktívne dielňu a publikoval početné výtlačky ostatných umelcov

https://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_de_Leu
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Thomas_de_Leu (prehľad diel)

T. de Leu podľa A. Carona: Pelops a Hippodamia (1615-1617)

T. de Leu: Boh stvoril slnko, mesiac a hviezdy (rytina, 16.-17.st.)

T. de Leu: Boh sa vznáša na oblaku oddeľuje nebo a zem (rytina, 16.-17.st.)

T. de Leu: Boh sa vznáša z oblakov a tvorí svetlo (rytina, 16.-17.st.)

T. de Leu: Faeton (rytina, 16.-17.st.)

T. de Leu: Prometeus (rytina, 16.-17.st.)

Leucinus - pozri *Karinus a Leucinus*
Leucippus - ***Leukippos***
Leucrota - tiež Leucrocuta; v stredovekých *bestiároch* je opisovaná ako *monštrum* s ústami od ucha k uchu; žije v Indii; vznikla párením *hyeny* a *levice*; zadok má rovnakej veľkosti, ale hlavu má konskú, hrudník a nohy ako lev, ale bez kopýt nemá jednotlivé zuby ale iba kosť; podobne ako hyena vydáva hlas podobný ľudskej reči; *Plínius St*. píše, že má veľkosť osla, na krku má hrivu, chvost a prsia ako lev, stehná ako jeleň, má kopytá, hlavu jazveca; namiesto zubov hrebeň kostí; ide o najrýchlejšie voľne žijúce zviera, ktoré vie napodobniť ľudský hlas

http://kardiologn.livejournal.com/566280.html?thread=1299208
http://bestiary.ca/beasts/beast160.htm

Leukippé - v *gréckej mytológii* 1.jedna z troch *Mínyadés*; pozri *Arsippé, Alkithoé*
2.manželka trójskeho kráľa *Laomedóna*, matka posledného kráľa *Tróje Priama* (podľa inej verzie ňou bola nymfa *Stryma*)

Leukippidy - dcéry kráľa Leukippa, potomka *Bellerofonta*; volali sa Hilarea a Erifyla (alebo Foibe) a ich snúbencom ich uniesli *Dioskurovci, Kastor a Lynkeos*, lebo sa tak chceli pomstiť svojím bratancom Idovi a Lynkeovi za to, že ich oklamali pri spoločnom delení dobytka; po vzájomnom boji všetci zahynuli

P. P. Rubens: Únos dcér Leukippových

Leukippos - gréc. Λεύκιππος; lat. Leucippus; grécky *filozof* z 5.st.pr.Kr., jeden z filozofov *Sokratovej* školy

Autor neuvedený: Leukippos

Leukotea - gréc. – „Biela bohyňa“; v *gréckej mytológii* 1. *Ino,* manželka orchomenského kráľa Atamanta; opatrovala *Diovho* syna *Dionýza* po smrti jeho matky *Semelé*; za odmenu bola *Diom* premenená na morskú bohyňu; dala si meno Leukotea, latinsky *Albunea* a stala sa ochrankyňou plavcov; úcta jej bola preukazovaná ešte v časoch *kresťanstva;* pozri *patrón, bohovia vodní, morskí*
2.dcéra perzského kráľa Orchama a jeho manželky Euronyme; milenka boha *Hélia*; za trest otcom zakopaná zaživa do piesku, po smrti premenená Héliom na *tymianový* ker, z ktorého voňavé *kadidlo* stúpa počas bohoslužieb k bohom (pozri *metamorfóza*); príbeh spracovaný literárne *Ovídiom*; pozri *Klytia*

Hlava mladej ženy možno Leukothea (polychromovná terakota, vysoký reliéf, 3. štvrtina 4.st.pr.Kr.)

G. Bonasone: Apollo a Leukothea (rytina z cyklu Lásky bohov, 16.st.)

leukozafír - vzácna číra, vodojasná odroda *korundu*; pozri *drahokam*

Leukozafír

Leutemann Heinrich - (✞1905); nemecký maliar a knižný ilustrátor; pozri *nemeckí ilustrátori*

http://en.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Leutemann
http://de.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Leutemann

H. Leutemann: Teutónske ženy páchajú samovraždu, aby unikli otroctvu

H. Leutemann: Vandali vyplienili Rím (oceľorytina, 1860-1880)

H. Leutemann: Tom Thumb (koniec 19.st.)